

УДК 378.43.

DOI: 10.36550/2415-7988.2019.182.48

ПІСНА Тетяна Миколаївна –

аспірантка Криворізького державного педагогічного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3073-5019>

e-mail: pisnay@i.ua

КОМУНІКАТИВНА АКТИВНІСТЬ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Прагнення до успіху в умовах інформаційно-комунікативних трансформацій суспільства вимагає від людини безперервного оновлення системних знань, готовності до взаємодії, співпраці та взаєморозуміння з навколишнім світом

Здобуття спеціалістами професійних компетентностей, відбувається сьогодні в основному в закладах вищої освіти, де показником їх засвоєння є ефективність навчання та успішного впровадження системи знань на практиці. Важливою сферою становлення студента як майбутнього фахівця і громадянина суспільства є спілкування. У зв'язку з цим актуальним питанням сьогодення є проблема впливу комунікації під час навчання на якість засвоєння навчальної діяльності. Проблема комунікативної активності студентів і до сьогодні є досить актуальною і розглядається в роботах багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Важливим також є питання розвитку не лише професійних, але і особистісних комунікативних рис та якостей, які б сприяли налагодженню педагогічного спілкування в межах вищого навчального закладу, і зростанню особистості студента загалом. Тому актуальним є проблема комунікативної підготовки майбутнього фахівця, розвитку його комунікативних якостей.

Аналіз публікацій з проблеми дослідження. Започаткували дослідження з питань «комунікація» вчені: М. Вебер, Г. Года, Г. Лассуелл, П. Лазарсфельд, М. Маклюен та ін. Суттєвий внесок в становлення вивчаемого наукового напрямку зробили західні та російські вчені: Т. Адорно, Е. Аронсон, Ж.-П. Бодрийяр, М. Василик, Б. Грушин, В. Кашкін, В. Конецька, М. Кузнецов, Л. Матвеева, Г. Тард, Ф. Шарков, В. Шульц та ін. В роботах науковців: В. Власенко, В. Горяніна, М. Коць, В. Рижов, С. Терещук розглядалися питання комунікативної активності студентів, \ Комунікаційні технології та комунікативні взаємовідносини в Інтернеті є сферою інтересів багатьох дослідників. Серед них можна назвати Е. Кириченко, А. Ярута (інтернет-комунікація як нова форма соціалізації в суспільстві), А. Чічановського,

О. Старіша (інформаційні процеси в структурі світових комунікаційних систем), П. Кондратенко (комунікаційна діяльність в організації соціального простору громадянського суспільства), Р. Солонінко (комунікативна діяльність особистості), М. Щенникова (комунікативна діяльність суб'єктів державного управління в сучасному просторі). Питання професійно-педагогічної компетентності знайшли своє відображення у роботах Л. Васильченко, С. Гончаренко, О. Дубасенюк, М. Дяченко, П. Зеєра, І. Зимньої, В. Сластьоніна, А. Смирнова, І. Ісаєва, С. Шишова, Р. Шаповал.

Професійно-педагогічна компетентність вивчається у контексті проблеми реалізації особистісних характеристик вчителя, розвитку його професійної свідомості і рефлексії, динаміки професійного самовизначення.

Особливо цінними для дослідження є праці науковців, які стосуються феномену полікультурної компетентності. Серед таких досліджень варто виділити роботи вітчизняних (І. Бех, О. Дубовік, О. Сухомлинська) та зарубіжних вчених (П. Вебер, О. Джуринський, І. Кушнір).

Метою статті є формування системи впливу комунікативної активності студентів на процес розвитку їх професійних компетентностей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Комунікативна активність пов'язана із пізнавальною активністю, засвоєння інформації відбувається тільки при виявах комунікативної активності, у випадку пасивності, подальше опрацювання повідомлення відсутнє, а відтак не здійснюється її сприйняття чи заперечення. Активністю є загальний стан психічної мобілізації, готовність організму, посилення фізіологічних дій, тобто енергетична мобілізація в цілому. Пізнавальна активність є результатом дії мотивів і потреб особистості, що реалізуються у особливому вибіркового її ставленні до предмета пізнання.

Комунікативна активність студентів реалізується в системі ціннісних орієнтацій, спрямованості особистості, визначаючи її мотиваційну сферу спілкування, комунікативні установки, вміння та здібності, комунікативні якості та властивості, вибір

способів та стилів спілкування. Комунікативну активність студентів закладу вищої освіти проявляється у тому, наскільки глибоко він усвідомлює, виражає, оцінює та реалізує свої життєві потреби, задовольняє свої прагнення та інтереси в оволодінні знаннями та вміннями майбутньої професії, де важливим компонентом активності виступає потреба. Враховуючи реальні результати комунікативної активності, людина відчуває таке задоволення, яке піднімає активність на новий рівень, розвиває нові комунікативні мотиви, вдосконалює здатність саморегуляції в процесах спілкування. Задоволення у спілкуванні одних потреб виступає основою актуалізації нових потреб. Загалом, розглядаючи потребу у спілкуванні як мотиваційну основу комунікативної активності, можна стверджувати, що низький рівень потреби у спілкуванні спричиняє низьку комунікативну активність, високий рівень сприяє зростанню комунікативної активності.

Опитування викладачів професійної освіти зі спеціальності (сфера обслуговування) засвідчило, що тільки (14,2%) викладачів надали повне, чітке й обґрунтоване формулювання поняттю комунікативна активність; 57,1% з опитаних ототожнюють комунікативну активність та взаємодію в системі «вчитель-учень»; решта викладачів – 28,7% формулювання поняття здійснили через конкретні приклади.

85,8 % вважають комунікативну активність нагальною потребою сучасної вищої школи, 14,2% вказали, що організація такого навчання потребує багато часу та зусиль, які не завжди виправдовують себе.

85,8 % викладачів застосовують різні форми, методи, засоби навчання з використанням (діалогу, бесіди, створенню комунікативних ситуацій), а саме: організацію продуктивної роботи – 71,4 %; організацію роботи в групах – 28,7%; структурування змісту навчання – 85,7 %; диференціацію домашнього завдання – 57,1 %; спеціальні методи при поясненні та закріпленні матеріалу – 28,7 %, спеціальні експериментальні та інтерактивні технології – 28,7%, диференційований контроль – 85,7%.

Серед труднощів, які відчувають викладачів, було названо: відсутність позитивної навчальної мотивації у навчанні – 85,7%, що не забезпечує ефективності у виконанні комунікативних завдань; необхідність у виділенні індивідуальних особливостей студентів і розподіл їх типологічними групами – 42,8%; організацію групової роботи – 71,4 %; організацію самостійної роботи – 42,8 %; брак часу на підготовку матеріалів – 91%.

Дослідження проблеми розвитку комунікативної активності як засобу

підвищення професійної компетентності студентів викликане тим, що в процесі вивчення курсу «Організація ресторанного господарства» студент повинен оволодіти не лише практичними та теоретичними прийомами організації ресторанного господарства в межах своєї країни, а й бути ознайомленим з всіма можливими способами організації ресторанного господарства, які пропонують різні культури, народи та етнічні групи. Це дозволить молодим спеціалістам розширити свої перспективи професійного розвитку та надасть можливість бути мобільним у питаннях професійної діяльності. Для цього необхідно створити умови для підвищення професійної компетентності студентів.

Щоб створити умови для формування професійної компетентності виникає необхідність у розробці специфічних вправ, завдань, форм, методів та засобів навчання. Так як професійна компетентність не може формуватись ізольовано, варто інтегрувати з якимось навчальним предметом. У даному випадку комунікативна активність було інтегровано в спецкурс «Організація ресторанного господарства».

Завдання 1. «*Меню для іноземних туристів*»

Суть даної вправи полягає у створенні спеціального меню з урахуванням національних особливостей кухонь різних країн.

Розробити меню для ресторану відповідно до теми:

1. Дитяче меню японського ресторану.
2. Французьке десертне меню.
3. Американське меню для дитячих свят.
4. Десертне меню корейської кухні.
5. Меню для ресторанів високої кухні (Франція, Італія, Індія, Велика Британія, Шотландія...).

Основні вимоги до виконання завдання: побудова меню на основі національної кухні; Використання продуктів, які проростають в країні, для якої розробляється меню; дизайн меню повинен відображати національні особливості країни; обов'язкова наявність ілюстрацій до страв.

Завдання 2. «*Сервіровка для невідомого гостя*»

Суть даної вправи полягає у створенні мультимедійної презентації. Вправа потребує попередньої підготовки. 1. Надати короткі історичні відомості розвитку обраної кухні. 2. Створити візуальний ряд необхідних предметів для сервіровки столу. Студент повинен знайти зображення кожного предмету, що входить до сервіровки столу, спираючись на національні особливості кухні, що презентуватиметься. 3. Представити один з предметів сервіровки, який характерний саме

для тієї країни, що презентується.
4. Представити варіанти сервіровки столу.
5. Вказати певні особливості етикету кухні тієї країни, що презентується.

Вправа 3. «Обслуговування міма». Суть даної вправи полягає в тому, щоб показати студентам, як необхідно реагувати на різні настрої клієнтів. Для виконання даної вправи студенти діляться на дві команди: «клієнти» та «менеджери ресторану». Завдання «клієнтів» за допомогою невербальних засобів спілкування показати свої настрої та повідомити про причину такого настрою «менеджерам ресторану», при цьому «клієнтам» забороняється говорити, а «менеджерам» задавати прямі питання. Завдання «менеджера ресторану» розпізнати вид настрою та зуміти розрядити обстановку, по можливості задовольнити потреби «клієнта».

Настрої «клієнтів»: 1. Розлючений через комаху в супі. 2. Не сподобалась якість приготування національної страви. 3. Розгубленість при виборі страви. 4. Роздратованість через довге очікування. 5. Сум та апатія.

Вправа 4. «Особливе меню»: Розробити меню та сервіровку для домашньої вечері; для званої вечері; для дитячого свята; людей похилого віку, молодят, офіційної зустрічі, зустрічі друзів.

Беручи до уваги результати опитування та поточних спостережень, можна говорити про те, що рівень зацікавленості навчальним курсом виріс, а кількість студентів з негативним ставленням зменшилась на 16,3%.

Таблиця 1.

Визначення рівня зацікавленості студентів до занять з курсу «Організація ресторанного господарства»

№ з/п	Рівні	Кількість студентів			
		Група «А»		Група «Б»	
		Кількість студентів групи	Кількість студентів групи у %	Кількість студентів групи	Кількість студентів групи у %
1	Високий	10	33,3%	15	53,7%
2	Середній	14	46,7%	14	30%
3	Низький	13	20%	7	16,3%
Всього		37		27	

Отримані результати свідчать про підвищення (з 33,3% до 53,7%) зацікавленості студентів під час вивчення дисциплін після впровадження інтерактивних технологій.

Порівнюючи результати, наведені в таблиці, можна дійти висновку, що в ході експерименту відбулися позитивні зрушення. Зрушення показують що в контрольній групі зменшився показник низького рівня

професійної компетентності на 20%, показник середнього рівня на 46,7%.

В групі «Б» (експериментальній) показники рівня професійної компетентності змінилися в більшій мірі, ніж у контрольній. Зміни відбулися в низькому (він зменшився на 3,7%) та високому (цей рівень виріс на 20,4%), така статистика вказує на ефективність використання завдань з комунікативної активності та розробленого на цій основі курсу.

Узагальнення теоретичних розвідок науковців дозволило виділити низку характерних особливостей вияву комунікативної активності: комунікативні установки як внутрішній стан готовності до спілкування, стійке переконання у взаємодії з партнером; потреба у спілкуванні як мотиваційна основа комунікативного потенціалу; наявність комунікативних здібностей, вмій, навичок, якості та властивості, що відображають прояви комунікативних особливостей; стиль взаємодії як сукупність конкретних методів, способів і засобів реалізації комунікативної активності особистості в певній ситуації спілкування.

Комунікативна активність при організації процесів спілкування має значну вагу в навчальній діяльності та пізнавальній активності. Недостатній рівень розвитку комунікативної активності буде затримувати процес спілкування, засвоєння нової інформації та пізнавальної активності. В процесі навчання, комунікативна активність виступає невід'ємною характеристикою особистості, як суб'єкта спілкування.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Комунікативна активність — це складний процес, який включає ряд взаємозв'язаних кроків, що реалізується через уміння, навички і моделі поведінки, які забезпечують взаємодію учасників спілкування.

Професійна компетентність майбутнього фахівця сфери обслуговування, це цілісне, інтегроване, багаторівневе, особистісне новоутворення та результат професійної підготовки людини.

З'ясовано, що студенти володіють досить низьким рівнем комунікативної активності, а від так і не достатнім рівнем сформованості професійною компетентністю. Низький рівень комунікативної активності негативно впливає на зацікавленість студентської молоді більшістю навчальних дисциплін, що пов'язані різноманітними технологіями. Більша частина студентів мають середній рівень розвитку комунікативної активності, а це означає, що вони механічно виконують поставлені викладачем перед ними завдання без глибокого усвідомлення значимості

отримуваних знань, умінь та навичок. Поверхнєве засвоєння інформації призводить до втрати більшої частини знань через невеликий проміжок часу У студентів відсутнє емоційне підкріплення власної пізнавальної діяльності, що досить сильно впливає на якість рівня знань, умінь і навичок; на рівень розвитку професійної компетентностей як невід'ємної складової професіоналізму майбутнього фахівця. Подальшу роботу вбачаємо у розробці педагогічних умов формування комунікативної активності майбутніх фахівців сфери обслуговування.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Білан Н. І., Соціальні комунікації в інформаційному суспільстві / Н. І. Білан // Наукові записи Інституту журналістики: зб. наук. праць. — Київ, 2004. — Т. 56. — С. 171–175.
2. Броннікова Л. В. Комунікація в сучасній науці: нові засоби для виробництва знання / Л. В. Броннікова // Наукові праці [Черноморського державного університету ім. П. Могили комплексу «Київо-Могилянська академія»]: наук.-метод. журн. — Миколаїв, 2015. — Т. 257. — Вип. 245. — С. 38–42.
3. Кіслов Д. В. Термінологія комунікацій: теоретичний дискурс та його практичне використання / Д. В. Кіслов // Державне управління: удосконалення та розвиток: електрон. наук. фах. вид. «Державне управління: удосконалення та розвиток». — Київ, 2013. — № 3. — С. 1–5.
4. Романенко Є. Комунікація як необхідна складова розвитку сучасного суспільства / Є. Романенко // Науковий вісник «Демократичне врядування». — Київ, 2012. — Випуск 9. — С. 2–6.
5. L. Savchenko. Functional role of monitoring in assessing the quality of future handicraft teacher training Science and education. 2018, Issue 2 186-192.

УДК 371.124

DOI: 10.36550/2415-7988.2019.182.49

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА-ПЕДАГОГА ЗА ДОПОМОГОЮ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПОЗИЦІЇ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Соціокультурний характер педагогічного життя об'єктивно не дозволяє викладачеві замкнутися на його професійно-діяльнісних завданнях. Світоглядна позиція, що формується в реальній діяльності й рефлексія на ті

Odessa. Submitted of January, 26 2018 DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2018-2-25>

REFERENCES

1. Bilan, N. I. (2004). *Sotsial'ni komunikatsiyi v informatsiynomu suspil'stvi*. [Social Communications in the Information Society]. Kiev.
2. Bronnikova, L. V. (2015). *Komunikatsiya v suchasniy nauksi: novi zasoby dlya vyrobnytstva znannya*. [Communication in modern science: new tools for knowledge production]. Nikolaev.
3. Kislov, D. V. (2013). *Terminolohiya komunikatsiy: teoretychnyy dyskurs ta yoho praktychne vykorystannya*. [Communication terminology: theoretical discourse and its practical use]. Kiev.
4. Romanenko E. (2012). *Komunikatsiya yak neobkhdna skladova rozvytku suchasnoho suspil'stva*. [Communication as a Necessary Component of Modern Society Development]. Kiev.
5. Savchenko L. (2018). *Functional role of monitoring in assessing the quality of future handicraft teacher training Science and education*. [Functional role of monitoring in assessing the quality of future handicraft teacher training Science and education]. Odessa.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ПІСНА Тетяна Миколаївна – аспірантка Криворізького державного педагогічного університету.

Наукові інтереси: формування професійної компетентності майбутніх фахівців.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

PISNA Tatiana Nikolaevna – is a Postgraduate Student of Krivoy Rog State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: formation of professional competence of future specialists.

Стаття надійшла до редакції 04.11.2019 р.

ФІРСОВА Ірина Володимирівна –

здобувач кафедри педагогіки та менеджменту освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3765-879X>
e-mail: firsovairina322@gmail.com

проблемні ситуації, що виникають у цій діяльності приводять до усвідомлення себе не тільки як предметника однобічно спрямованого у своєму розвитку професіонала, а як цілісної особистості, готової й здатної до різнобічного опанування й багатоманітного ставлення до природного і